

NOVE INSTITUTSKE KLAUZULE ZA OSIGURANJE
ROBE /1982/

a/ UVODNE NAPOMENE

Revizija institutskih klauzula od 1982. godine obuhvaća ove nove klauzule:

- Institute Cargo Clauses /A/,
- Institute Cargo Clauses /B/,
- Institute Cargo Clauses /C/,
- Institute War Clauses /Cargo/,
- Institute Strikes Clauses /Cargo/,
- Institute Cargo Clauses /Air/,
- Institute War Clauses /Air Cargo/,
- Institute Strikes Clauses /Air Cargo/,
- Institute War Clauses /incl. Post/,
- Malicious Damage Clause.

Te će klauzule u praksi zamijeniti opće institutске klauzule za osiguranje robe od 1963. godine: Institute Cargo Clauses - "All Risks"; "With Average" - W.A.; "Free from Particular Average" - F.P.A., Institute War Clauses i Institute Strikes, Riots and Civil Commotions Clauses, kao i druge odnosne klauzule.

Nove se klauzule primjenjuju isključivo uz novu pomorsku policu /"New Marine Policy Form"/. Primjena novih klauzula i nove police počela je na engleskom tržištu već ove godine prilikom obnove pojedinih ugovora. Od 1. travnja 1983. godine primjenjivat će se isključivo nova polica i nove institutске klauzule. S.G. polica /"S.G. Form of policy"/ i stare klauzule tada će se povući iz prometa.

Kao što je poznato, u našoj praksi se kod osiguranja robe u medjunarodnom prijevozu takodjer koriste institutске klauzule. Primjena novih klauzula u engleskoj praksi imat će po naravi stvari zemlja posljedicu da će se nove klauzule primjenjivati i u drugim pravnim sistemima u kojima se te klauzule inače primjenjuju. To vrijedi i za našu praksu. Poslovni razlozi nalažu da se u našoj praksi služimo institutskim klauzulama. Suprotno tome, napuštanjem S.G. police u engleskoj praksi, tj. police koja sadržava uvjete

osiguranja, u cijelosti otpada potreba da se u našoj praksi i dalje služimo engleskom pomorskom policom. Umjesto te police, potrebno je u praksu uvesti našu pomorskiju policu. Naravno, to se zasad odnosi samo na osigiranje robe.

Kako je zbog navedenih razloga revizija institutskih klauzula važna i za našu praksu, treba se upoznati s osnovnim značajkama tih promjena.

b/ RAZLOZI ZA REVIZIJU

U suvremenoj poslovnoj praksi engleski uvjeti pomorskog osiguranja doživjeli su tako široku primjenu da se može govoriti o internacionalizaciji tih uvjeta. Unatoč tome, u zadnje su vrijeme s više strana na medjunarodnom polju tim uvjetima upućene vrlo kritičke primjedbe. U tom je pogledu prednjačio UNCTAD. Osim težnje za unifikacijom ugovornog prava pomorskog osiguranja i te su primjedbe naročito pridonijele da se u okviru UNCTAD-a pokrene proces na formuliranju modela uvjeta pomorskog osiguranja.

Kritičke primjedbe odnosile su se prije svega na S.G. polici, kao i na samu metodu sklapanja ugovora uz upotrebu te police. Naime, ta polica ni sadržajno niti terminološki ne odgovara suvremenim potrebama. S tim se slažu i engleski autori. Tako dugo zadržavanje jednog formulara s neodgovarajućim i zastarjelim sadržajem opravdavalo se strahom da bi svaki pokušaj izmjene tog formulara ili njegova zamjena novim mogla dovesti do teškoča i grešaka u interpretaciji. To više jer je većina termina upotrijebljenih u toj polici interpretirana u sudskoj praksi i te su interpretacije danas općeprihvачene. Zbog toga je radi postizavanja odgovarajućeg sadržaja ugovornog odnosa sadržaj te police nadopunjavan ili mijenjan prilaganjem standardiziranih klauzula, koje su i same od vremena do vremena mijenjane. Radi utvrđivanja sadržaja ugovornog odnosa bilo je neophodno potrebno temeljito medjusobno usporedjivati više formulara. Ta je situacija posebno negativno ocijenjena sa stajališta zemalja u razvoju, zato jer su te zemlje zbog nedostatka potrebnih znanja i iskustava u primjeni tih uvjeta hendikepirane u vodjenju poslovne politike. To više jer su istraživanja pokazala da se tri četvrtine zemalja u razvigu koristi engleskim uvjetima pomorskog osiguranja.

Kritičke ocjene tih uvjeta na medjunarodnom polju, naročito činjenica što je pokrenut proces na formuliranju

medjunarodnih uvjeta osiguranja, ubrzale su na engleskom tržištu proces izrade nove police i novih institutskih klauzula. Prije više godina su bila poduzeta odgovarajuća istraživanja. Rezultati tih pripremnih radnji su pokazali kako problem treba riješiti tako da se napusti primjena S.G. police, a da se umjesto nje primjenjuje nova polica jednostavne forme koja neće sadržavati uvjete osiguranja nego samo elemente ugovora.

c/ USPOREDBA NOVIH KLAUZULA S KLAUZULAMA OD 1963.

ca/ OPĆE KARAKTERISTIKE

1. Nova revizija institutskih klauzula, isto tako kao i revizija od 1963. godine, poznaće tri opće klauzule za osiguranje transportnih rizika. Nova revizija donosi i posebne klauzule za osiguranje robe protiv ratnih rizika i rizika štrajka.

Opće klauzule medjusobno se razlikuju prema širini pokrića. U tom pogledu nove klauzule nisu istovjetne prijašnjim klauzulama. Klauzula "A" je osiguranje "protiv svih rizika". Tom je klauzulom pozitivnom formulacijom obuhvaćeno osiguranje "svih rizika" ali je pravi sadržaj pokrića zapravo određen nizom isključenja iz osiguranja. Klauzula "A" održava kontinuitet prijašnje "All Risks" klauzule. Za razliku od te klauzule, klauzule "B" i "C" su na potpuno novom konceptu sročena dva tipa užih pokrića u odnosu na "All Risks" uvjete. Zbog toga se one posvom sadržaju sasvim ne poklapaju sa W.A. i F.P.A. klauzulama.

2. Klauzule "A", "B" i "C" su kompleti od po 19 klauzula. Medjusobno se razlikuju samo prema prvoj klauzuli u kompletu - "Klauzuli o osiguranim rizicima". Sve ostale klauzule su istovjetne u svim kompletima osim što u kompletima "B" i "C" u odnosu na "A" postoji razlike u klauzulama br. 4.7 i br. 6.2.

3. Nove klauzule različitim metodom određuju sadržaj pokrića. Dok klauzula "A" primjenjuje tzv. "All Risks" metodu, osiguranje prema klauzulama "B" i "C" temelji se na tzv. "named perils" konceptu. Prema prvoj metodi, pokriveni su "svi rizici" osim onih isključenih iz osiguranja, dok su prema drugoj pokriveni samo oni rizici izričito predviđeni klauzulama.

Pokriće prema "B" i "C" može biti modifičirano ugovornim uključivanjem drugih rizika u osiguranje, a osiguranje prema klauzuli "A" moguće je proširiti osiguranjem onih rizika isključenih iz tog osiguranja koje je inače moguće osigurati.

4. Nove klauzule, isto tako kao i prethodne, pružaju osiguranje "od skladišta do skladišta". Na taj način klauzule vode računa o prijevozima koji se osim morem odvijaju i drugim vidovima prometa, tj. u mješovitom prijevozu. Pokrićem nisu obuhvaćeni samo rizici mora nego i kopneni transportni rizici. Time je sadržaj klauzula prilagođen materijalnoj osnovi na koju se pokriće odnosi.

5. Prema svom sadržaju, nove su klauzule gotovo potpuni ugovorni regulativ. Kako nova polica ne sadrži uvjete osiguranja, više nema potrebe radi utvrđivanja sadržaja pokrića usporedjivati te formulare, osim, naravno, ako polica ne sadrži posebne ugovorne ugovore. Za pitanja koja klauzulama nisu posebno riješena primjenjuju se odredbe MIA /1906/ i podredna vrela prava, dok su za tumačenje pojedinih upotrijebljenih izraza i dalje mjerodavna "Rules for Construction of Policy", MIA, "First Schedule". Nove klauzule po svom sadržaju vode računa o rješenjima MIA /1906/. Radi jasnoće i cijelovitosti teksta neka od tih rješenja sadrže i nove klauzule. To se prije svega odnosi na štete isključene iz osiguranja /klauzula 4/.

Kako nova polica ne sadržava uvjete osiguranja, bilo je potrebno neke općeprihvaćene institute pomorskog osiguranja, ranije sadržane u tekstu S.G. police, preuzeti i ugraditi u nove institutske klauzule. Takve klauzule su, na primjer, "Lost or not Lost" /11.2/, "Sue and Labour" /16.1/ i "Waiver Clause" /17/. Nove klauzule vode računa i o novijem razvoju prakse kargo osiguranja i preuzimaju neke od tih rezultata, kao npr. u klauzulama "Increased Value Clause" /14/ i "Forwarding Charges Clause" /12/.

6. Nove klauzule uvode niz ograničenja u pokriću za štete nastale zbog propusta osiguranika. To se prije svega odnosi na njegove propuste u izboru vozara. Time se željelo da osiguranik posveti odgovarajuću pažnju izboru vozara, odnosno prijevoznog sredstva, kao jednom od važnih elemenata za rizičnost prijevoza /klauzule 4.6; 5; 10; 12/.

7. Nova polica i nove klauzule sadrže posebne odredbe o primjeni prava i jurisdikcije. Klauzulama je predvidjena primjena engleskog prava i prakse na ugovor /klauzula 19/, a novom policom - nadležnost engleske jurisdikcije. Klauzule su utemeljene na engleskom pravu, pa unošenje posebne odredbe o primjeni prava ima za svrhu da se čitav ugovorni odnos podvrgne mjerodavnosti engleskog prava. Ta orijentacija je pojačana odredbom police o nadležnosti engleske jurisdikcije.

O tim odredbama bit će potrebno naročito voditi računa kod primjene novih klauzula u drugim pravnim sistemima.

cb/ INSTITUTE CARGO CLAUSES /A/

Usporedbom Institute Cargo Clauses /A/ od 1982. godine s prijašnjom I.C.C. "All Risks" /1963/ uočljive su ove bitne razlike:

1. Medju štetama isključenih iz osiguranja u novoj klauzuli nalaze se i štete nastale zbog insolvencije ili neizvršavanja finansijskih obveza od strane brodovlasnika, brodara, naručitelja, poslovodje ili poduzetnika broda /klauzula 4.6/. Tog isključenja nema u prijašnjoj klauzuli, pa su u tom pogledu vrijedila opća načela. Svrha je njegova uključenja u kargo poliku da vlasnik tereta posveti odgovarajuću pažnju izboru vozara. Zadnjih su godina, naime, učestali slučajevi bankrotiranja pomorskih vozara, pa se javila potreba za unošenjem ovog isključenja iz osiguranja. Ovo je jedna od novina za koju se ne može reći da pridonosi pravnoj sigurnosti.

2. "Klauzula o priznanju sposobnosti broda za plovidbu", revizija 1963, u novoj klauzuli je zamijenjena s "Klauzulom o isključenim štetama zbog nesposobnosti broda za plovidbu" /klauzula 5/. Novom revizijom ta je klauzula sadržajno izmijenjena i tekstuuelno poboljšana. U osnovi je zadržan njen smisao i značenje, ali je pooštrena u odnosu na dužnosti osiguranika.

Prema novoj klauzuli, iz osiguranja su isključene štete zbog nesposobnosti broda za plovidbu ili zbog neprikladnosti broda, vozila ili kontejnera za siguran prijevoz osiguranog predmeta ako je osiguraniku ili njegovim službenicima ta činjenica bila poznata u vrijeme ukrcanja.

Prema staroj klauzuli, osiguratelj je priznavao plovidbenu sposobnost broda, ali ni prema tim uvjetima nisubile pokriveni štete nastale iz tog uzroka eko je osiguraniku činjenica nesposobnosti broda za plovidbu bila poznata. Međutim, moralo se raditi o osobnoj krivnji osiguranika /"privity of the Assured"/. Nova klauzula izričito navodi osim osiguranika i njegove službenike /"servants"/.

Povom klauzulom izričito je osim apsolutne nesposobnosti broda, tegljenice ili čamca za plovidbu /"seaworthiness"/ obuhvaćena i relativna nesposobnost prijevoznog sredstva za siguran prijevoz /"cargoworthiness"/. Time je ova klauzula dobila na jasnoći u odnosu na značenje pojma "Seaworthiness". Međutim, relativna sposobnost za siguran prijevoz /"fitness"/ prema novoj klauzuli traži se ne samo za brod ili drugo plovilo, nego i za kopneno vozilo i kontejner.

Poštrenje koje donosi nova klauzula u odnosu na prijašnje stanje uvjetovano je u zadnje vrijeme sve učestalijim slučajevima šteta zbog nesposobnosti broda za plovidbu, pa se tim odredbama željelo postići da osiguranici posvete odgovarajuću pažnju izboru vozara odnosno vozila i kontejnera.

3. Prema Klauzuli /A/ piratstvo se više ne smatra ratnim rizikom isključenim iz tog osiguranja /klauzula 6.2/. U "Klauzuli o isključenju rizika štrajka" nalazi se i novi rizik: štete prouzročene od terorista ili bilo koje osobe koja djeluje s političkim motivom /klauzula 7.3/. Taj je rizik, međutim, pokriven novom Institute Strikes Clauses /Cargo/.

4. Dosadašnja "Termination of Adventure Clause" sada nosi naslov "Termination of Contract of Carriage Clause", koji naslov više odgovara sadržaju klauzule. Sama klauzula je prestilizirana s ciljem da bude jasnija i preciznija /klauzula 9/.

5. Prema novoj verziji "Klauzule o promjeni putovanja", u slučaju propusta ili greške u opisu interesa, broda ili putovanja osiguranje više nije "held covered". Prema prijašnjoj verziji te klauzule, u slučaju takvog propusta ili greške osiguranje ostaje na snazi pod uvjetom da osiguranik obavijesti osiguratelja o takvoj gresci čim za nju sazna i da plati dopunska premiju ako bude zatražena.

U vezi s tom promjenom valja imati u vidu da se danas većina osiguranja provodi na temelju ugovora o otvorenom pokriću, kojima se redovito pruža osiguranje i za slučaj takvog nenamjernog propusta, pa s tom pretpostavkom ova promjena u institutskoj klauzuli neće praktički imati odnaraza na prava osiguranika.

6. Klauzula "Forwarding Charges Clause" je potpuno nova /klauzula 12/. Prema toj klauzuli, osiguratelj se obvezuje naknaditi osiguraniku dodatne troškove u vezi s otpremom robe do krajnjeg odredišta kada zbog djelovanja osiguranih rizika putovanje ne završi u mjestu koje je ugovorom predvidjeno kao odredišno. Opća isključenja iz osiguranja predvidjena kluzulom vrijede i ovdje, a nisu pokriveni ni troškovi nastali zbog propusta, nepažnje, insolvencije ili neizvršavanja financijskih obveza od strane osiguranika ili njegovih službenika /klauzula 12/.

7. Novina u novim institutskim klauzulama jest i "Increased Value Clause" /klauzula 14/. Tu klauzulu, u drugičkoj verziji, sadržavale su dosad samo posebne klauzule za osiguranje nekih roba, kao npr. klauzule za osiguranje ugljena, gradjevnog drva, kaučuka, jute i žitarica.

Prema toj klauzuli ugovorenu vrijednost osiguranog predmeta predstavlja ne samo svota na koju je sklopljeno prvo bitno osiguranje, nego zbroj te svote i svih dodatno osiguranih svota /Increased Value insurances/. Zato svaki osiguratelj /ako ih je više/ plaće naknadu u proporciji. Tako obračunate naknade za štetu obuhvaća ne samo naknadu za gubitak ili oštećenje osiguranog predmeta nego, na primjer, i troškove pregleda štete i druge troškove naknadive osiguranjem. Te bi troškove bez ove klauzule plaćao samo prvi osiguratelj. Prema tome, uključivanjem ove klauzule u ugovor svi osiguratelji stvarno postaju suosiguratelji. Slično tome, bez te klauzule bilo bi ugroženo pravo osiguratelja dodatnih osiguranih svota na regres, jer bi to pravo moglo biti u cijelosti iskorišteno od strane prvog osiguratelja.

Uključivanje ove klauzule u opće institutske klauzule imat će u praksi za posljedicu da se u njihovoј primjeni osiguranje dodatnih interesa /bilo zato što je za vrijeme trajanja osiguranja porasla vrijednost robe, bilo zato što su nastupili posljedični gubici, narasli troškovi popravka i sl./ više neće moći provoditi na konceptima osiguranja kao što su P.P.I. /"policy proof of interest"/ i W.B.S. /"without benefit of salvage to the insurer"/.

8. "Duty of Assured Clause" u novim klauzulama proširena je i jasnije sročena verzija ranije "Baile Clause" /klauzula 16/. Sastavni je dio te klauzule i "Sue and Labour Clause" iz S.G. police /klauzula 16.1/.

9. U novim klauzulama nema "Craft etc. Clause" /klauzula 3 u verziji I.C.C. od 1963/. Unatoč tome, načela te klauzule vrijede i prema revidiranim klauzulama.

Osnovni razlozi za postojanje te klauzule u prijašnjoj verziji institutskih klauzula: prema S.G. polici osiguranjem nisu bili obuhvaćeni prijevozi tegljenicama od obale do broda u luci ukrcaja; bez te klauzule moglo je biti sporno kako primijeniti odredbe ugovora o franšizi na teret koji se prevozi tegljenicom; kako prema F.P.A. uvjetima tretirati štete zbog potpunog gubitka tereta jedne tegljenice ili odredbe te klauzule o posebnim havarijama.

Kako za odnosna pitanja više nije mjerodavna S.G. polica, a ranije sporna pitanja u primjeni novih klauzula više ne bi trebala to biti, nije postojala ni potreba za zadržavanjem te klauzule u novim uvjetima.

cc/ INSTITUTE CARGO CLAUSES "B" i "C"

Ove klauzule u odnosu na osiguranje prema postojećim W.A. i F.P.A. klauzulama u osnovi karakterizira:

1. Klauzulom "B" nisu osigurane štete od nevremena /"heavy weather"/, osim šteta zbog prodora mora ili vode u brod odnosno drugo prijevozno sredstvo. Taj je rizik bio pokriven prema W.A. klauzuli, naravno s pretpostavkom da se radilo o šteti iznad franšize predviđene memorandumom S.G. police. Taj rizik nije pokriven prema F.P.A. uvjetima.

2. Klauzule "B" i "C" ne navode medju pokrivene rizike "Perils of the Seas", rizike ranije osigurane S.G. policom, premda su i sada gotovo svi ti rizici osigurani.

Klauzula "B" izričito pokriva osim šteta nastalih djelovanjem mora i štete nastale od jezerske ili rječne vode, dok je pokriće prema W.A. klauzuli vezano isključivo za štete od mora.

3. Klauzulama "B" i "C" nisu osigurane štete nastale zbog baraterije, premda je taj rizik bio pokriven prema S.G.

policij. /Taj je rizik prema klauzuli "A" pokriven./ Izuzimanje tog rizika iz pokrića nesumnjivo je posljedica sve učestalijih slučajeva prijevara, pa bi njegovo uključivanje odudaralo od osnovnog koncepta ovih osiguranja.

4. Za razliku od klauzule "A", klauzule "B" i "C" izričito isključuju iz pokrića rizik nemjernog uništenja ili oštećenja osiguranog predmeta protupravnim djelovanjem od strane bilo koje osobe. Kako su štete zbog zlonamjernog ponašanja /tzv. Malicious damage/ isključene iz osiguranja prema novoj institutskoj klauzuli o osiguranju rizika štrajka, ako se želi osigurati taj rizik nužno je uz klauzulu "B" ili "C" u ugovor uključiti i novu "Malicious Damage Clause". To naravno nije potrebno kod osiguranja prema klauzuli "A".

5. Dok prema klauzuli "A" u okviru isključenja ratnih rizika nisu obuhvaćeni i pirati /6.2/, tj. oni su izuzeti od tog isključenja jer su štete zbog zlonamjernog djelovanja pokrivene tom klauzulom, takvo izuzeće u "B" i "C", uvjetima ne postoji /6.2/.

Sve ono što jerečeno kod klauzule "A" u vezi rizika insolvencije, nesposobnosti broda za plovidbu, propusta ili greške u opisu interesa, troškovima otpreme, osiguranju na dodatnu svotu i dužnostima osiguranika vrijedi i ovdje.

cd/ INSTITUTE WAR CLAUSES /CARGO/

Klauzulama "A", "B" i "C" isključene su iz osiguranja štete koje su posljedica ratnih rizika /klauzula 6/. Ti se rizici osiguravaju uključivanjem u ugovor nove "Institute War Clauses /Cargo/". Osnovna razlika u pokriću ratnih rizika izmedju te i postojeće klauzule jest u tome što nova klauzula izričito navodi da su osigurane samo štete koje su prouzročene ratnim rizicima, tj. rizicima koji su tom klauzulom obuhvaćeni /klauzula 1/. Naime, postojeća klauzula ne navodi izričito da su pokrivene samo štete nastale kao posljedica ratnih rizika. Zbog te promjene prema novoj ratnoj klauzuli nesporno je da ona ne pokriva, na primjer, zapljenu, uzapćenje, zadržavanje i sl. od strane državnih organa, tj. kada nisu posljedice ratnog rizika.

Prema postojećoj klauzuli o osiguranju ratnih rizika, pokriven je rizik piratstva. Novom revizijom u tom pogledu je izvršena bitna promjena, jer nova klauzula ne uključuje

taj rizik. Na taj se način piratstvo, kao nekad u prošlosti ovog osiguranja, više ne tretira kao ratni rizik. Kao što smo naveli, taj je rizik pokriven prema klauzuli "A", ali ne i prema "B" i "C".

Na osiguranje ratnih rizika i prema novoj klauzuli primjenjuje se "Waterborne Agreement" od 1936, tj. klauzulom je pruženo pokriće tih rizika samo dok se roba nalazi na pomorskom brodu, a ne i za vrijeme prijevoza kopnom.

ce/ INSTITUTE STRIKES CLAUSE /CARGO/
MALICIOUS DAMAGE CLAUSE

Prema postojećoj "Strikes, Riots and Civil Commotions Clauses" izričito su pokrivene štete nastale zlonamjernim djelovanjem /malicious damage/. Taj rizik, međutim, ne pokriva nova klauzula. To je značajna promjena, jer je sada taj rizik pokriven samo prema klauzuli "A". Naime, taj je rizik izričito isključen iz osiguranja prema klauzuli "B" i "C", ali ne i prema klauzuli "A". Kako klauzula "A" pruža pokriće svih rizika osim onih izričito isključenih iz osiguranja, tom je klauzulom taj rizik pokriven. Štete zbog zlonamjernog djelovanja mogu se sada osigurati uz klauzulu "B" i "C" uključivanjem posebne nove klauzule u ugovor - "Malicious Damage Clause". To nije potrebno uz klauzulu "A". Ovo osiguranje podliježe plaćanju dodatne premije.

Nova klauzula za osiguranje rizika štrajka sadrži novo pokriće za štete prouzročene od terorista ili osobe koja djeluje s političkim motivom. Taj rizik je inače isključen iz osiguranja u svim klauzulama - Klauzulom o isključenju rizika štrajka /klauzula 7.3/.

d/ Nove INSTITUTSKE KLAUZULE I PRIMJENA PRAVA

Nove institutske klauzule reguliraju i pitanje primjene prava na ugovor. Odnosno klauzula u prijevodu glasi: "Na ovo osiguranje primijenit će se englesko pravo i praksa" /"This insurance is subject English Law and practice", klauzula 19./.¹⁾

1/ Izraz "practice" obuhvaća običaje /customs and usages/ kao i opće poznatu standardiziranu praksu engleskog tržišta osiguranja.

S tim u vezi javlja se pitanje oportunosti primjene te odredbe novih institutskih klauzula u našoj praksi. Pitanje zaslužuje naročitu pažnju zbog činjenice što Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi uspostavlja vrlo široke granice autonomije stranaka u izboru stranog prava. Taj zakon propisuje obveznu primjenu jugoslavenskog prava samo za slučajeve kada su kumulativno ispunjena ova dva uvjeta: a/ da su sve zainteresirane osobe u tom ugovoru jugoslavenski državlјani s redovnim boravištem u Jugoslaviji ili jugoslavenske pravne osobe sa sjedištem u Jugoslaviji; b/ da se radi o osiguranim predmetima koji su izloženi pokrivenim rizicima isključivo na području Jugoslavije /čl. 1009, st.2/. Za sve druge odnose vrijedi autonomija stranaka u izboru stranog prava. Naravno, ta je sloboda ograničena još i primjenom dvaju općih načela medjunarodnog privatnog prava: javnim poretkom i zaobi-laženjem zakona /čl. 1013 ZPUP/. Kako je roba u izvozu i uvozu izložena i rizicima i izvan područja Jugoslavije, proizlazi da je kod tih osiguranja prema našem zakonu dopuštena autonomija stranaka, neovisno o strankama iz ugovora. To znači da bi ugovaranjem cit. odredbe novih institutskih klauzula za te odnose bilo, u pravilu, mjerodavno englesko pravo.^{2/}

Ostaje vidjeti je li takvo rješenje prihvatljivo. Posebno za one odnose kod kojih su obje ugovorne stranke domaće osobe. Veza tih odnosa s domaćim pravnim poretkom takve je naravi da se takva pravna posljedica u primjeni novih klauzula ne čini poželjnom. S tim u vezi valja naglasiti kako ne bi trebalo biti sporno da u medjunarodno obilježenim odnosima u poslovnoj praksi treba omogućiti da stranke u okviru dopuštene autonomije izaberu strano pravo. To se prije svega odnosi na slučajeve kada strani kupac naše robe postavi takav zahtjev, kada je to predvidjeno akreditivnim nalogom i sl. Teko, na primjer, ako je akreditivom predvidjeno osiguranje prema I.C.S. "A", tu klauzulu treba primijeniti u njenoj izvornoj verziji, tj. uključujući u cit. klauzulu o primjeni engleskog prava.

2/ Opširnije D.Pavić: Pravni učinci upotrebe stranih ugovornih formulara u pomorskom osiguranju, Osiguranje i privreda, br.10/1982.

Kako su ti slučajevi iznimni, čini se da u našoj poslovnoj praksi u primjeni novih institutskih klauzula u načelu valja primijeniti takvu tehniku ugovaranja koja će osigurati primjenu našeg prava. U tom bi se slučaju učinak primjene engleskih ugovornih klauzula sveo na njihovu interpretaciju, tj. one bi se u skladu s općim načelom interpretacije stranih formulara tumačile onako kako se tumače u engleskom pravnom sistemu. Za svę ostala pitanja iz ugovornog odnosa /valjanost ugovora, izvršenje ugovora i dr./ bilo bi mjerodavno naše pravo. To rješenje ne bi ničim diralo u pravo ugovornih stranaka da, eko to žele, izaberu strano pravo kao mjerodavno.

Kako pravno-tehnički osigurati takav učinak? S pretpostavkom primjene naše police osiguranja, u tom pogledu postoje dvije mogućnosti: a/ kod ugovaranja institutskih klauzula izričito isključiti primjenu klauzule 19 tih uvjeta; b/ ugovoriti primjenu našeg prava unošenjem u tekst police osiguranja posebne ugovorne odredbe. U primjeni tih rješenja osigurala bi se primjena našeg prava kao mjerodavnog za ugovorni odnos. Isključivo za tumačenje odredaba institutskih klauzula bilo bi mjerodavno englesko pravo. Općenito se može reći da je uvijek najbolje kada se mjerodavno pravo izričito ugovori. Tada je mogućnost nesporazuma najmanja. Međutim, izdavanjem naše police osiguranja primjena našeg prava se pretpostavlja, pa nema potrebe to posebno ugovarati. Suprotno tome, upotreba novih institutskih klauzula uz tu policu iziskuje potrebu da se ugovorom izričito isključi primjena klauzule 19 tih uvjeta /alternativa a/. Naravno, to ne bi dolazilo u obzir u slučajevima kada stranke žele zasnovati mjerodavnost engleskog prava. Tada se kod ugovaranja ne bi isključivala primjena klauzule br. 19 novih institutskih klauzula, jer će upravo ta klauzula u međunarodno obilježenim odnosima proizvesti odgovarajući pravni učinak.

D.P.